

Skulina, Josef

O některých syntaktických prostředcích pro vyjádření emocionality v nářečních projevech staré generace na Moravě a ve Slezsku

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. A, Řada jazykovědná. 1971, vol. 20, iss. A19, pp. 191-198

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/100757>

Access Date: 28. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

JOSEF SKULINA

O NĚKTERÝCH SYNTAKTICKÝCH PROSTŘEDCÍCH PRO VYJÁDRĚNÍ EMOCIONALITY V NÁŘEČNÍCH PROJEVECH STARÉ GENERACE NA MORAVĚ A VE SLEZSKU

1. I když se nadále konstatuje, že zpracování syntaxe v nářečních monografiích má povětšinou nižší úroveň než zpracování hláskosloví a tvarosloví nebo zčásti také lexika a tvoření slov, přece metodologický postup při zachycení syntaktických jevů v mluvené řeči, jakož syntaktických nářečních osobitostí, poskytujících výrazné odlišení jednoho nářečí od druhých a od jazykového útvaru celonárodního, je už natolik propracován, že není nemožné vést syntaktickou izoglosu oddělující nářeční typy v rámci národního jazyka českého, respektive na pomezí blízkce příbuzných jazyků, obdobnou izoglosám hláskoslovným, tvaroslovným nebo i lexikálním¹). Není na škodu připomenout, že se poznání emocionality v nářečních promluvách neobyčejně rozšířilo díky hlubšímu poznání syntaktických nářečních systémů. V této oblasti dialektologického bádání se upozorňuje na to, že se v nářečních promluvách uplatňuje apelovost, úsilí mluvčího o udržení kontaktu s posluchačem, v němž se jeví emocionalita jako jeden z hlavních aktualizacních znaků, takže je nasnadě, že její opomíjení při stanovení větných typů nepřispěje k úplnému poznání nářeční skladby a skladby národního jazyka vůbec, neboť s pomocí emocionality je možné odhalit nejen podstatu promluvy, ale též vyšší abstrakci syntaktického systému teritoriálních nářečí²). Hloubková analýza nářeční skladby se zaměřením na šetření jevů systémových, které samy o sobě nejsou citově zabarveny (užití souřadných a podřadných spojek aj.),³ i na zkoumání jevů, jež jsou pro vyjádření citovosti zvláště vhodné (citoslovce, citové částice, důraz aj.)⁴), musí respektovat fakt, že teritoriální nářečí jsou útvary mluvené, podřízené zákonitostem běžné mluveného jazyka, jejichž podrobné odhalení přispěje k prohloubení teorie mluveného jazyka vůbec⁵).

2. V tomto článku chceme pojednat o některých syntaktických prostředcích pro vyjádření emocionality v nářečních projevech staré generace na území Moravy

¹) Srov. J. Balhar, *Územní diferenciacie syntaktických jevů v lašských nářečích*, SbFFBU 1964, s. 157—163; J. Skulina, *K otázce nářečních izoglos v lašské oblasti*, Jazykovědné studie X, Bratislava 1969, s. 82—87; týž, *K otázce klasifikace lašských nářečí ve světle areální lingvistiky*, SlezSb 67, 1969, s. 68—75.

²) Viz teze Chloupkovy přednášky o modálních větných typech v dialektu, přednesené na Mezinárodní komisi pro studium gramatické stavby slovanských jazyků při MKS v Krakově, v SaS 31, 1970, s. 175.

a Slezska, jež svědčí zároveň o tom, že se nářeční systémy udržují dodnes, třebaže tu nejde o nářeční systémy zcela uzavřené a neměnné. Už z první fáze pro Český jazykový atlas (ČJA), která spočívá ve sběru obsáhlého nářečního materiálu na základě Dotazníku pro výzkum českých nářečí v širším smyslu (část A, sv. 1, 2, Praha 1964; část B, Praha 1964/65), je vidět, že k výrazným syntaktickým jevům pro vyjádření emocionality náleží porušení shody větných členů ve srovnání s jazykem spisovným. Nebudeme tuto problematiku zkoumat v celé šíři, ale věnujeme zde pozornost třem pozoruhodným syntaktickým jevům v nářečích na Moravě a ve Slezsku, běžným dříve ovšem v jazyce spisovném minulého století a i dosud v sousedních slovanských jazycích (slovenštině, polštině, ruštině).

V dotazníku, část B — gramatické dodatky, Praha 1964/65, v oddílu V (skladba), se zjišťuje:

Otázka 2640. Vyká-li příslušník nářečí, v jakém čísle je l-ové přičestí přísudku? (*Vy byste to neuměli?* Tj. *neuměl* — jedna osoba.) (Zjistěte, je-li tu rozdíl generační?)

Doklady z nářeční oblasti moravské: *že byste sa tak ptali?* Bern; *nemohli biste to deuat, dedáčku?* Jav; *uš ste si to vzali, tatinku?* Kleč; *hde ste byli tag dlóho?* Louk; *strejdo, zešrotovali byste mi?* LhKel; *tetičko, vy byste šli?* LhMal; *a šnedli byste ešče?* Milo; *gde ste spali?* Mutě; *či vi biste to nefekli?* Mysl; *vě běstě to nehómňelě?* Otin; *otkál ste přišli?* Přečk; *gdepak ste belé?* Přík; *bili ste na Slovensku?* Roh; *tatičku, co ste dělali?* Rus; *vě běstě to neómňelě?* Šum; *ve bestě to neumňele udelat?* Tišt; *vy byste to nevedeli?* Trn; *gde ste byli?* Ub; *vy byste to nedělali?* ValBystř; *vy byste to neuměli?* VLh; *tatinku, vi biste to neudělali?* Záš.

Doklady z nářeční oblasti slezské: *vy s'c'e to nevjedz'eli?* Děh; *chc'eli bys'c'e japka?* Hať; *vy s'c'e přyjeli?* Hlav; *dyšče to mohli vypič* Hlub; *byli šče doma, tatutulku?* Hrad; *uš s'c'e jedli?* Jan; *vy bys'c'e teho nenapisali?* Křen; *uražili byšče mje* Kyleš; *kaj s'c'e vy byli?* Lub; *chc'eli bys'c'ejec?* Luka; *otkač šče přyšli?* MokLaz; *jak s'c'e leželi?* Moráv; *chčeli byšče to?* Nepl; *vy bys'c'e ešče ras přyšli?* Petřk; *vy bys'c'e to napsali?* Petř; *kaj šče byli fčera?* Vět; *vy bys'c'e mje nevzali?* Vojk; *to byšče neumjeli* Vřes; *byli s'c'e tu?* Štař. Všechny tyto doklady byly zapsány u příslušníků staré generace.

Sluší upozornit na to, že příslušníci staré generace ve Slezsku, méně už na východní Moravě, používají v mluvených projevech množného čísla v tzv. onikání. Děje se tak při oslovení cizí osoby z města, sociálně nadřazené, k níž chová vesnický informátor velkou úctu. Např. *oňi sum z Byrna?* Hať; *a tu uogyň gořou, v'edzům, panočku?* Buk; *jak přimbúček dajům, úedzům?* Isteb; *oňi sú hodňi* Hod; *pán Petřek sú zdrav'í?* ?Beč.

Otázka 2641. Užívá se tzv. plurálu úcty u přívlastku a v přísudku? (*Naši dědeček nedávno zemřeli?* Všimněte si zvl. přísudku a zvl. přívlastku!

³⁾ Srov. J. Chloupek, *O specifičnosti nářeční skladby*, sb. *Otázky slovanaké syntaxe I*, Praha 1962, s. 325—336; J. Škulina, *K otázce systémovosti nářeční skladby*, tamtéž, s. 373—377; J. Balhar, *Strukturální a promluvnové jevy v nářeční syntaxi*, sb. *Otázky slovanaké syntaxe II*, Brno 1968, s. 137—139.

⁴⁾ Srov. V. Michálková, *K citovosti v nářečí*, sb. *Otázky slovanaké syntaxe I*, Praha 1962, s. 357—363; M. Grepl, *Emocionálně motivované aktualizace v syntaktické struktuře výpovědi*, Brno 1967.

⁵⁾ Srov. K. Hausenblas, *O studiu syntaxe běžně mluvených projevů*, sb. *Otázky slovanaké syntaxe I*, Praha 1962, s. 313—323; Sv. Prokešová, *Jak se odráží improvizovanost v jazykové výstavbě mluvených projevů*, tamtéž, s. 348—351.

Doklady z nářeční oblasti moravské: *naš starýčeg byli doma Bern; našy mama už dávno umřeli Hal; tatineg moi mamjénki, ten mohli jest chleba s pece Hale; tetička lópali zemjáki a starěček šli do kostela Hlin; našy starýčeg byli v mjeste Hod; tetička fčera vozili drevo Jav; náš tatineg říkali, že dedečeg umřeli Jed; našy tata byli tam Juř; maměnka mne tam nechleli puslit Kleč; maminka bili Františka Kob; našy tatineg četali LhKel; našy starýčeg už dávno umřei LhMal; našy starěčeg byli doma Louk; náš starýčeg ešče žyju Milo; mamička mňeli dvoch sinu Mutě; moja maminka napékli buchec Mysl; náš starěčeg už umřeli OstrLh; bělé tam maminka Otin; komřenka Matkovi to četávali Přeč; náš tatinek šlé do mňesta Při; našy starěček šli na pót Rad; tatíček šli na vojnu Roh; našy tatíčeg byli hodni Rus; náš starýčeg šli do kosteyu Spá; matka ňe to říkali Šak; maminka peklé f chlebové pece Šum; naši starěček sú dávno mrtvé Tišt; naši staríčeg umřeli Trn; staríček naši ho m'eli, ten mišek Ub; maminka bili stomotát Uj; našy staríčeg už dávno umřeli ValBys; starýčeg ňa volali VKar; našy maminka umřeli VBíl; našy stařenka už umřeli VLh; stařenka mňele veleku zahrado VTýn; náš starěčeg nedávno umřeli Vnor; starěčeg otprášali u pohřebú Zát; našy starýčeg už umřeli dávno Zub; tatínek šli na vojnu Zar.*

Doklady z nářeční oblasti slezské: *starka juž umřyli Buk; staro mama říkali g košče DLom; mama uob'ecalí zogun na lyn Isteb; stary hospodoř pravjeli Děh; naši staríček sum nimochi Hat; četka umřeli Hlub; mama súm juž dovno umřiči Hrad; moja stařenka se to schovali Jan; tac'ičeg umřeli po franc'e Křen; mačyčka se džyvali Kyl; mama pravja Luk; maminka umjeli česky Lub; starýčeg byli na vojne MLaz; staríček tam su Mor; maminka byli doma cebu žymu Nepl; fater su v nemocnicy Petřk; četka idu na polo Pust; muj tac'ineg robili pod Ľipinu Sta; faroř se to dovjedz'eli VPet; našy tac'ineg vykladali Větř; maminka mi umřeli Voj; maminka dluho služili Vře. Všechny tyto doklady byly zapsány u příslušníkú staré generace.*

Otázka 2642. Užívá se tvarů středního rodu u přísudku, je-li podmětem jméno nebo jiné označení neprovdané dívky? a) *(Naše malá Helenka odešlo / Naše dcerka odešlo.)* (Dbejte, aby samo jméno nebylo středního rodu, např. *Anče, Ančí, děvče!*) b) Užívá se tvaru středního rodu, mluví-li se o děvčeti? *(Kdes bylo?)*

Doklady z nářeční oblasti moravské: *já sem začto bečat Bern; já sem byuo na púti Hod; naša Helena šlo na pút; hde sy bylo, Helenko? Veř; naša Anduľa odešlo samo Zub; naša Zdeňka šlo do Mezřýčca; coz zapomňeto, Zdeňko? Komár.*

Doklady z nářeční oblasti slezské: *Hanka napytało džyfkym; bežžeš ešče dlůguo, Haničko, žilyo, byo my džepnuo začyhi ješě Isteb; Maryča šyo do masta; kajž bylo, Maryča? Buk; Hanka byuo z Nofšo; kaj žež bylo, Haničko? DLom; naša Anička uš šyo Hrad; naša Helenka tam bylo Jan; cerka zemřelo Moráv; Anička mi zebrało talírek Petř; Helena tam šlo Štram; naša Vlasta by to umjelo Sedl; naša Helena přyšlo; kajz bylo, Fanka? Sta; dcerka psalo, že bylo f Praze StBěl; Anka bylo ku fšeckemu; komus to dało, Tonka? Troj; naša Helena odešlo Vojk. Všechny tyto doklady byly zapsány u příslušníkú staré generace.*

3. Výše uvedené doklady svědčí o tom, že se z hlediska jazykově zeměpisné stratifikace objevují dané syntaktické prostředky pro vyjádření emocionality jako jevy promluvové v nářeční mluvě staré generace v mnohem větší míře ve Slezsku a na východní Moravě než na Hané (ze západní Moravy se neuvádějí doklady). (Viz k tomu mapku.) Vidíme, že příslušníci staré generace oslovují cizí osobu (vykání, onikání), k níž mají úctu a tím i zdůrazňují sociální postavení a nadřazenost oslovované osoby, takovým způsobem, že přísudkové sloveso kladou do množného čísla. Plurálovou

platnost má podmět a tomu se pochopitelně podřizuje i přísudek. (Např. *vy byste to neumjeli; oni su z mjesta.*) Oslovení se týká nejen komunikativní, ale také citové stránky mluvčího a adresáta. (Viz ot. 2640.) Podobně je tomu v případech, v nichž je podmětem osoba, k níž chová příslušník staré generace úctu. Jde o tzv. plurál úcty, kdy hovořící označuje ctěnou osobu jménem nebo zájmenem 3. os. pl. v tvaru osobního mužského rodu *oni* a kdy děje, jejichž podmětem je tato osoba, vyslovuje v tvaru 3. os. pl. Je to charakteristický lidový jazykový prostředek. (Např. *našy dědeček nedávno zemfeli.*) (Viz ot. 2641.) Máme-li tu na mysli jazykově zeměpisné hledisko, nemůžeme přejít mlčením skutečnost, že se tyto syntaktické prostředky vyskytují rovněž v slovenštině, v polštině a v ruštině. Ovšem jejich využití je v těchto jazycích poněkud jiné než v nářečích na Moravě a ve Slezsku. Tak se v slovenštině setkáváme konenčně se změnou osoby a čísla jako s prostředky pro vyjádření společenských vztahů v tom smyslu, že se 2. os. pl. vztahuje na jednoho adresáta (vykání). Např. „*Joj, majte rozum, pán Mlynár, nezobudte mi mamičku,“ prosila so zopnutými rukami* (J. Hrušovský). Tento typ vykání ve společenské konvenci na Slovensku je z hlediska jazykového jedině správný a je chyba proti platné spisovné normě, užije-li se se tvarů *vy ste bol, vy ste bola* apod.⁶⁾ Podobně je tomu v ruštině, v níž má zájmeno *vy* mluvnickou platnost množného, a proto se mu v tom podřizuje i přísudek. Např. *когда вы приехали? вы были в кино?* V češtině tento způsob oslovování už dnes neexistuje a nalézáme jej toliko jako charakterizační prostředek v uměleckém stylu: „*Tak už ste se usadili, pane preceptor, usadili?*“ *ptal se žvatlavě* (K. V. Rais). Tento typ oslovování má pak zcela jiné funkční využití v polštině. Druhé osoby se zde užívá 1) při oslovování mezi známými, zvl. na venkově (*Macieju, gdzie byliście?*), 2) v dřívějších dobách, šlo-li o lidi, tzv. nižší společenské vrstvy (*konduktorze, czy macie w pociagu wagon jadalny?*). Ale ani tu nelze přehlížet fakt, že se oslovování výrazem *Pan, Pani* pokládá za uctivější a užívá se ho všeobecně i nyní (*przesyłam serdeczne pozdrowienia Panu i Jego rodzicom = Vám i Vaším rodičům*).⁷⁾ Přitom se v Polsku zavádí v nejnovější době jednoduché oslovování slovem *obywatel* (= občan), např. *obywatelu ministrze*, a také častěji místo *Pan(i)* s 3. os. je prostě *wy* s 2. os., např. *idźcie naprawo, w tamtą ulicę*. Rovněž i v ruštině vymizelo nejen užívání množného čísla přídavných jmen ve tvaru složeném a jiných jmen ve funkci přísudku k zdůraznění sociální nadřazenosti oslovovaného adresáta (v městské mluvě lidové a v nářečích), např. *вам, сестрица Анна Ефремовна, хорощо: вы и умные, и бойкие* (Pisemskij), ale též používání množného čísla o sociálně nadřazené třetí osobě v tzv. onikání, např. *тетенька, как поживают-с?* (Čechov).⁸⁾ Za ustupující jazykový prostředek lze považovat ve slovenštině i tzv. onikání, kdy se používá třetí osoby namísto osoby druhé. Platí to v těch případech, kdy se hovořící neodvažuje oslovit adresáta přímo, stojícího společensky výše. Např. „*Ach, pán šéf,“ sklopil oči Šemčík, „ďakujem. Som poctený už týmito láskavými slovami. Pán šéf by musel návrh odovodniť a tak odhalit aj túto krádež. A to azda pán šéf nechce“* (Jesenský). Naproti tomu se užívá běžně plurálu úcty v mluvené slovenštině. Jde o nářeční prostředek, jenž slouží mimo jiné též jako charakterizační prostředek v uměleckém stylu, mluví-li se o jedné osobě, které jinak vykáme. Platí to o rodičích, prarodičích, starších osobách aj., které požívají všeobecné úcty a náleží

⁶⁾ Srov. *Slovenština*, Praha 1957, s. 119.

⁷⁾ Srov. M. Kolaja, *Mluvnice a učebnice jazyka polského*, Praha 1947, s. 144—146.

⁸⁾ Srov. J. Bauer — R. Mrázek — St. Žaža, *Přruční mluvnice ruštiny pro Čechy II*, Praha 1968, s. 153, 242.

do jisté společenské skupiny venkovského obyvatelstva. Např. „*Pán farár boli tiež?*“ „*Nie, tí sú doma. Šiel som sám,*“ *odpovedá hrdo.* „*Ti sa spustia na mňa vo všetkom.*“ „*Nuž, môžu sa, môžu,*“ *lichotí Teliar* (Kukučín). Plurál úcty nelze ztotožňovat s onikáním. Onikání se vyskytá v krásné literatuře slovenské i české, zobrazující starší období mezi „pány“, kteří představují vesnické řemeslníky, obchodníky, vesnickou inteligenci aj. Vesnické postavy onikají „pánům“ a onikání je zvláště v slovenském kontextu relevantní. Např. „*Mnoho majú práce, pán služny, mnoho,*“ *začal diplomat pán Elek* (Kukučín). „*A vedía, videlo sa mi, že sú oni celkom dobrý človek*“ (Mináč⁹). Podobné příklady bylo by možno uvést z české literatury: „*Jemnáčeku, velebný pane, co jich to ráčí napadat*“ (K. V. Rais). „*Starý pane, dají počínek!*“ (K. V. Rais). „*Už jsou voni taky hezky starej. Kolípkak mají?*“ (Neruda).

Zmínky zasluhuje ještě poslední syntaktický jev, který se týká označení neprovdané dívky. (Např. *Anča bylo v městě*.) (Viz ot. 2642.) K tomuto syntaktickému jevu je třeba dodat, že je zeměpisně úzce lokalizovaný¹⁰). Jeho vznik je nutno hledatv periferní oblasti nářečí slezskopolských, v jižním Těšínsku, kde se označují dosud svobodné dívky mluvnický středním rodem¹¹). Odtud pronikl tento skladebný prostředek do lašských nářečí a dále do severní části nářečí východomoravských. Lze to doložit z vypravování VI. Cajsbergrové, narozené 1920 ve Veřovicích, v němž se říká: „... já, jak sem pásla, uš sem mjela boty, to uš sem bez botůch *ňechodilo*, po veřovsk^ě sa mluví sem *bylo* i choď je *vdané* už, jag je staršý, to sa mluví sem *byla*, ale dokedž je *mlačý*, tag je *bylo* pořát, já sem *byla*, mysým, už pjed rokůch *vdaná* a pořát sem *byla bylo*, pořát to muselo *byť bylo*, bo *děb^ě* sem řekla *byla*, tag *by* řekli, no, to *by* mslí o sobje, že uš *by* povjedá *byla*... (magnetofonový záznam z r. 1968).

V zajímavé stylistické funkci se objevuje tento syntaktický prostředek v jazykovém projevu Ros. Glogarové, narozené 1900 v Bernarticích, v němž se praví: „... *toš, já sem šla a já sem mu pravila, našy to ňechci, toš, já ňevím, co budem delat a un začal mja přešvedčovat, že ale ňi, že mám edem byl pry ňem, ale chřilu smy tam postáli, maminka pryšla a pravila, dyt ste ešče mladí a hdoví, esli sa vemete a vzala mja za ruku a já sem začto bečat, mjelo sem šnuptychlu v ruce a toš smy sa rozešli a bylo po lásce, odebčala sem to a potem mja to mrzelo, bylo mi o ňeho, potem za kolig let ... (magnetofonový záznam z r. 1969).*

Z obou dokladů vyplývá, že se v prvním případě osvětluje podstata tohoto skladebného prostředku, jímž se označuje neprovdaná dívka, resp. mladá vdaná žena, kdežto v případě druhém jde o vědomé využití syntaktického jevu pro vyjádření emcionality jako výrazného stylistického prostředku, jehož používá ve svém projevu vdaná žena tehdy, mluví-li o sobě jako svobodné dívce.

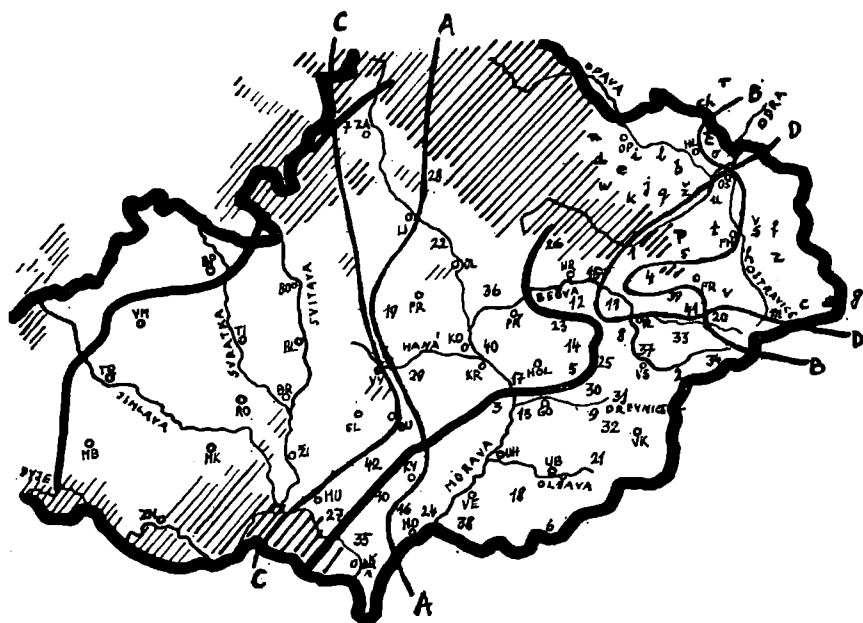
Závěr. Na základě výše uvedených syntaktických prostředků pro vyjádření emcionality v nářečnících projevech staré generace na Moravě a ve Slezsku dá se říci, že jde dnes už veskrze o syntaktické jevy vágní, které přecházejí ze syntaktického centra nářečí východomoravských, lašských a slezskopolských do syntaktické oblasti periferní. Třeba si uvědomit, že ani v periferní oblasti syntaktické nejsou stabilní. Ovšem nelze tu přehlížet skutečnost, že okrajová nářečí východomoravská, lašská a slezskopolská sousedí s blízce slovanskými jazyky (slovenštinou, polštinou, ruštinou), v nichž se výše zkoumané syntaktické prostředky uplatňují v tu většín v tu menší míře různorodě funkčně i frekvenčně, jak byla o nich výše řeč. A tak se ukazuje,

⁹) Srov. *Morfológia slovenského jazyka*, Bratislava 1966, s. 516—518.

¹⁰) Srov. J. Skulina, *Severní pomezí moravskoslovenských nářečí*, Praha 1964, s. 160—162.

¹¹) Srov. K. Nitsch, *Wybór polskich tekstów gwarowych*, Varšava 1960, s. 38.

že zkoumání nářečních syntaktických prostředků pro vyjádření emocionality jak z hlediska jazykově zeměpisné stratifikace daného národního jazyka a v pomezích oblastech blíže příbuzných jazyků, tak z hlediska sociolingvistického a jednotlivých funkčních stylů je nanejvýš aktuální.

území jazykově různorodé

hranice vymezující hanáckou oblast

průběh státní a zemské hranice

- A ————— vy byste to neuměli (vých) × vy byste to neuměl(a) (záp)
 B ————— oni su z Brna (vých) × vy ste z Brna (záp)
 C ————— náš stařtyček byli doma (vých) × náš stařtyček byl doma (záp)
 D ————— naše malá Helenka odešlo (vých) × naše malá Helenka odešla (záp)

Zkratky zkoumaných obcí. Nářeční oblast moravská: ¹Bern — Bernartice, ²Hal — Halenkov, ³Hale — Halenkovice, ⁴Hod — Hodslavice, ⁵Hlin — Hlinsko, ⁶Jav — Javorník, ⁷Jed — Jedlí, ⁸Juř — Juřinka, ⁹Kleč — Klečůvka, ¹⁰Kob — Kobylí, ¹¹Komár — Komárovice, ¹²LhKel — Lhota u Kelče, ¹³LhMal — Lhota u Malenovic, ¹⁴Lou — Loukov, ¹⁵Milo — Milotice n. B., ¹⁶Mutě — Mutěnice, ¹⁷Mysl — Mysločovice, ¹⁸OstrLh — Ostrožská Lhota, ¹⁹Otin — Otinoves, ²⁰PBeč — Prostřední Bečva, ²¹Přečk — Přečkovice, ²²Pří — Příkazy, ²³Rad — Radotín, ²⁴Roh — Rohatec, ²⁵Rus — Rusava, ²⁶Spá — Spálov, ²⁷Sak — Šakvice, ²⁸Sum — Šumvald, ²⁹Tišť — Tištín, ³⁰Trn — Trnava, ³¹Ub — Ublo, ³²Új — Újezd, ³³ValBystř — Valašská Bystřice, ³⁴VKar — Velké Karlovice, ³⁵VBił — Velké Bílovice, ³⁶VTýn — Velký Týnec, ²⁷VLh — Velká Lhota, ³⁸Vnor — Vnorovy, ³⁹Veř — Veřovice, ⁴⁰Zář — Zářčí, ⁴¹Zub — Zubří, ⁴²Zar — Žarošice. — Nářeční oblast slezská: ^aBuk — Bukovec, ^bDěh — Děhylov, ^cDlom — Dolní Lomná, ^eHať, ^oHlav — Hlavnice, ^oHlub — Hlubočec, ^hHrad — Hradiště, ^sIsteb — Istebná, ^hJan — Janovice, ^hKřen — Křenovice, ^kKyleš —

Kylešovice, ¹Lub — Lubyjaty, ²Luka — Lukavec, ³MLaz — Mokré Lazce, ^mMoráv — Morávka, ⁿNepř — Neplachovice, ^oPetřk — Petřkovicе u Ostravy, ^pPetř — Petřvaldík, ^qPust — Pustějov, ^rVPet — Velké Petrovice, ^sŠtram — Štramberk, ^tSedl — Sedliště, ^šSta — Starč, ^uStBě — Stará Bělá, ^vTroj — Trojanovice, ^wVětr — Větrkovicе, ^zVoj — Vojkovicе, ^zVře — Vřesina

Zkratky měst. BP — Bystřice n. Pern. BR — Brno, BL — Blansko, BO — Boskovicе, BU — Bučovicе, BŘ — Břeclav, FM — Frýdek Místek, FR — Frenštát, GO — Gottwaldov, HL — Hlučín, HO — Hodonín, HR — Hranice na Moravě, HU — Hustopeče, KY — Kyjov, LI — Lito-
vel, MB — Moravský Krumlov, OL — Olomouc, OP — Opava, OS — Ostrava, PR — Přerov,
PR — Prostějov, RO — Rosice, SL — Slavkov, TR — Třebíč, UB — Uherský Brod, UH —
Uherské Hradiště, VE — Veselá na Moravě, VK — Valašské Klobouky, VL — Valašské Meziříčí,
VM — Velké Meziříčí, VS — Vsetín, VY — Vyškov, ZA — Zábřeh, ZN — Znojmo, ŽI — Židlo-
chovicе

К НЕКОТОРЫМ СИНТАКСИЧЕСКИМ СРЕДСТВАМ ДЛЯ ВЫРАЖЕНИЯ ЭМОЦИОНАЛЬНОСТИ В ДИАЛЕКТНОЙ РЕЧИ СТАРОГО ПОКОЛЕНИЯ В МОРАВИИ И СИЛЕЗИИ

Автор прослеживает некоторые синтаксические средства для выражения эмоциональности в диалектной речи старого поколения в Моравии и в Силезии и приходит к заключению, что в настоящее время мы имеем дело с расплывчатыми явлениями, переходящими из синтаксического очага восточноморавских, лашских и силезско-польских диалектов в синтаксически окраинную область. Необходимо учитывать, что и в этой области данные явления не отличаются устойчивостью. Нельзя, конечно, не обратить внимание на то обстоятельство, что окраинные восточноморавские, лашские и силезско-польские диалекты находятся в соприкосновении с близкими славянскими языками (словацким, польским, русским), в которых вышеуказанные синтаксические средства используются в большей или меньшей мере как в отношении их функции, так и частоты. Из этого вытекает, что исследование диалектных синтаксических средств для выражения эмоциональности как с точки зрения географической стратификации того или другого национального языка и в переходных областях близкородственных языков, так и с точки зрения социолингвистической и с точки зрения отдельных функциональных стилей в высшей степени актуально.

